

Universiteit
Leiden
The Netherlands

Shakespeare, Renan and Weber: an interdisciplinary study of the violence paradigm and what it means to law and the nation-state

Brouwer, R.C.G.

Citation

Brouwer, R. C. G. (2026, January 20). *Shakespeare, Renan and Weber: an interdisciplinary study of the violence paradigm and what it means to law and the nation-state*. Retrieved from <https://hdl.handle.net/1887/4289960>

Version: Publisher's Version

License: [Licence agreement concerning inclusion of doctoral thesis in the Institutional Repository of the University of Leiden](#)

Downloaded from: <https://hdl.handle.net/1887/4289960>

Note: To cite this publication please use the final published version (if applicable).

Samenvatting (Dutch summary)

Deze studie geeft antwoord op de vraag wat Shakespeareaanse tragedie te maken heeft met de rechtswetenschap, staatstheorie en rechtsfilosofie. Centraal staan de noties van staatsvorming, geweld en natie. Meer specifiek: wat heeft het geweld, getoond in Shakespeareaanse tragedies, te maken met het ontstaan, het onderhoud of de teloorgang van een natiestaat en ook een rechtsstaat.

Derhalve een studie van geweld binnen de kaders natie en natievorming. Er worden drie tragedies behandeld: natievorming staat centraal in *Macbeth*, de natiestaat in *Hamlet* en het verval van de natiestaat in *Julius Caesar*.

Wat alle drie tragedies gemeen hebben is het *violence paradigm*: het tragisch geweldsproces. Ondanks het feit dat de drie tragedies ieder een geheel andere uitkomst hebben, is het format van dit geweldsparadigma steeds hetzelfde: geweld op beperkte schaal loopt uit de hand en verandert in radicaal alles vernietigend geweld dat een tragische crisis veroorzaakt. Na de crisis zien we dat de combinatie van rouw en de inzichten die het ervaren van geweld teweeg brengt zich samenbalt in een poging een natiestaatconstruct te vormen of verbeteren zodanig dat dit type geweld niet meer kan voorkomen. Met andere woorden: het geweldsparadigma van Shakespeareaanse tragedies is ten diepste de geboortegrond voor de natiestaat, zoals deze zich later weer zou ontwikkelen tot een rechtstatelijke natiestaat. Renan was de theoreticus die de grondslag legde voor de democratische natiestaat daar hij de basisvoorwaarden formuleert voor het vormen van een dergelijke staat: de wil om samen te leven (zijn: “vivre ensemble”). Deze wil is pregnant aanwezig net na een tragische crisis van Shakespeareaanse proporties. Weber definieert een staat als een construct dat het geweldsmonopolie heeft op een bepaald gebied. Tezamen vormen deze concepten de natiestaat.

Het hierboven omschreven geweldsproces is met name te zien in *Macbeth* en *Hamlet*, echter in *Julius Caesar* zien we de degeneratie van de natiestaat ten gevolge van een tragische crisis. Dit wordt veroorzaakt doordat het radicale geweld zowel *tragisch* kan zijn als *niet tragisch*. Radicaal *tragisch* geweld kan worden omschreven als totaalgeweld dat de volgende veranderingen teweeg brengt: de dader ontdekt dat hij ten onder (dreigt) te gaan aan het zelf veroorzaakte geweld; hierdoor kantelt zijn inzicht: hij begrijpt dat ieder mens dezelfde existentiële noden en behoeften heeft (horizontalisering van behoeften derhalve). In dit behoeftepatroon is eenieder gelijk (noot: horizontalisering is het besef van eendere behoeftepatronen hetgeen iets anders is dan gelijkheid tussen mensen). Tragische horizontalisering heeft tot gevolg dat de pleger beseft dat

eenieder gelijkelijk onderhevig is aan de gevolgen van geweld. Dit heeft een gedragsverandering tot gevolg: de pleger stijgt boven zichzelf uit en doet een ultieme poging zijn gemeenschap te redden/behouden. Hiermee verbindt hij zich (weer) met die gemeenschap; er vindt een revalidering plaats van waarden.

Tevens wordt in deze dissertatie het verschil met radicaal *niet tragisch* geweld aangegeven: bij deze vorm van geweld blijven de onderlinge verhoudingen hiërarchisch/verticaal: duidelijke overwinnaar- en verliezersposities blijven zichtbaar. Ten hoogste vindt een omdraaiing in posities van de betrokkenen plaats: de eerdere pleger wordt slachtoffer en vice versa. Slechts de (posities van de) spelers veranderen, niet het format.

Naast deze geweldstypen is er het door de staat gemonopoliseerde geweld. De Shakespeareaanse tragedies tonen aan dat dit type geweld een uitvloeisel is van afgerond radicaal tragisch geweld. Het ontstaat tijdens het wordings- of vernieuwingsproces van de natiestaat. Het is van belang dat dit type geweld wordt gecontroleerd en gecodificeerd. We zien dit gebeuren in *Hamlet*.

Een goed inzicht in geweld en de diverse subtypes daarvan is van het grootste belang voor het onderhoud aan en behoud van onze rechtstatelijke natiestaat. Shakespeareaanse tragedie geeft dat inzicht.